

Zaprimljeno: 20.11.2008.

Izvorni znanstveni članak

UDK: 376.5

PERCEPCIJA RIZIKA I POTREBA ZAJEDNICE: PERCEPCIJA GRAĐANA I KLJUČNIH LJUDI U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Josipa Bašić

Miranda Novak

Odsjek za poremećaje u ponašanju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Sonja Grozić-Živolić

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Istarske Županije
Pula

SAŽETAK

U ovom radu, na osnovi podataka o samoprocjenama 367 građana (roditelja predškolske, osnovno školske i srednjoškolske djece), mladih - studenata, umirovljenika i ključnih ljudi u 12 lokalnih zajednica Istarske županije, nalaze se mogući zaključci o percipiranim rizicima i potrebama zajednica za prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih u Istarskoj županiji. U tu svrhu upotrijebljen je modificirani Upitnik o vašoj zajednici nastao na osnovama - Parent and Adolescent Survey, Texas A&M University iz SAD-a. Podaci dobiveni navedenim upitnikom prikazani su kroz osnovne statističke parametre (aritmetičke sredine i standardne devijacije) i analizu varijance. Osnovni rezultati upućuju na relativnu sigurnost života u promatranim zajednicama, percipirana opasnost povezana je s dostupnošću lakih i/ili teških droga, stavovi prema promatranim rizičnim ponašanjima ukazuju na veću toleranciju nekih ponašanja (primjerice alkohola i kod mladih i kod odraslih). Neka rizična ponašanja označavaju se prisutnijima (okupljanja grupa mladih, ljudi koji piju i drogiraju se, vršenje kaznenih djela i mladih i odraslih). Iako se ispitanici određuju prema potrebi da djeca pohađaju edukacije u preventivne svrhe ni građani ni ključni ljudi najvjerojatnije ne bi pohađali takve edukacije. Indirektno se time može procijeniti i spremnost za poduzimanje akcija u području prevencije u nekoj zajednici, odnosno mobilizaciju zajednice za preventivne intervencije u zajednici.

Prema rezultatima analiza varijance među različitim skupinama ispitanika (građani, mladi- studenti, umirovljenici, ključni ljudi) postoje razlike u percipiranju promatranih rizika i potreba u zajednici. Primjerice, razlikuju se studenti i građani te studenti i umirovljenici u percepciji pijenja alkohola kod mladih te također građani i studenti u odnosu na reagiranja na konzumaciju marihuane u susjedstvu (prijavlivanje policiji). I u jednom i u drugom slučaju mladi vide veću toleranciju i slabiju reakciju na rizična ponašanja nego što to vide odrasli.

Ključne riječi: percepcija rizika i potreba, zajednica, građani, mladi, ključni ljudi, prevencija rizičnih ponašanja

UVOD

Procjena potreba zajednice u postavljanju i implementiranju strategijskih pristupa prevenciji poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih danas je vrlo uobičajena i predstavlja neizbježnu pripremu učinkovitih programa prevencije utemeljenih u zajednici. Procjenom potreba utvrđuje se priroda i veličina određenog ili određenih problema na koji se odgovara učinkovitim preventivnim pristupima. Istovremeno se uz procjenu

potreba, opisanoj u prethodnoj rečenici, radi i o procjeni (stanja) resursa koji u zajednici stoje na raspolaganju i na koje se iz procijenjenih rizika/potreba za prevenciju može računati.

Procjena potreba osim iz navedenih razloga značajna je i iz razloga procjene problema koju kao „sliku“ o zajednici i njenim stanovnicima treba „vratiti“ stanovnicima neke lokalne zajednice. Mobilizacija i zastupanja (advocacy) za programe prevencije između ostalog oslanjaju se ili proi-

zlaze i iz jasnih pokazatelja o veličini ispitivanog problema/potreba. Važnim se smatra da ispitane i prepoznate probleme zajednica mora prihvatiti kao svoje, jer se u protivnom ne može očekivati dogovoreni i učinkoviti način njihovog rješavanja. Upravo po psihosocijalnim karakteristikama zajednice kao što su identitet zajednice i „vlasništvo“ socijalnih problema diferenciramo zajednice međusobno (Murphy-Berman i sur., 2000, prema Chilenski, Greenberg i Feinberg, 2007). Dakle, da bi se članovi neke zajednice (bili oni stručnjaci, čelni ljudi, predstavnici poslovnog sektora, članovi udruga, roditelji ili jednostavno građani) upustili u traženja rješenja nekog problema mora prethodno biti poznata njegova rasprostranjenost i priroda problema. Također, nužna je i procjena stanja za budućnost, ako se na navedene indikatore problema učinkovito ne reagira. Prema Brownu (1997) planiranje preventivnih programa za zajednicu generalno zahtjeva procjenu rasprostranjenosti i prirode problema (primjerice ovisnosti).

Pet je osnovnih tehnika procjene potreba¹: (1) prikupljanje postojećih podataka, (2) ispitivanje stavova, (3) ključni informatori, (4) javni forum i (5) fokus grupe.

Prikupljanje postojećih podataka je relativno jednostavna tehnika i ima mnoge prednosti, kao što su jednostavnost prikupljanja postojećih podataka, ali su nažalost rezultati dobiveni tim putem i analiza tih podataka prilično upitna, zbog načina prikupljanja i teškoća u uspoređivanju podataka prikupljenih iz različitih arhivskih službi. Naime, mnogi deskriptivni statistički podatci vezani uz zajednicu (demografskih, policijskih, školskih, bolničkih...) prikupljaju različite vladine ustanove, neke agencije ili interesne skupine na razini države/županije ili lokalne zajednice i mogu se koristiti u identifikaciji problema u zajednici ili u opisivanju potreba zajednice (Bašić, 2003). *Ispitivanje stavova*, najčešće se vrši kroz ispitivanje stavova i ponašanja građana (pomoću upitnika, intervjua, telefonske ankete ...) kroz izabrane uzorke populacije neke zajednice. Prednosti koje se dobiju ovim načinom procjene potreba dodaje ovoj procjeni

više osobnu percepciju potreba, ali je cijena ovog načina ispitivanja potreba i konstrukcija valjanih instrumenata ono što je ne stavlja na važnije mjesto. *Ključni informatori*, zapravo su izdvojeni ključni ljudi, oni koji su važni za područje koje se ispituje ili oni koji za određenu zajednicu donose i realiziraju važne odluke. U ovom radu koristi se upravo ispitivanje građana i ključnih ljudi u 12 lokalnih zajednica Istarske županije na kojima se projekt Zajednice koje brinu realizira. Uobičajeno se u tu svrhu pripreme jednostavniji upitnici koji se dostave ispitanicima te očekuju njihove procjene stanja u zajednici. Prednosti ovog načina nisu samo u relativno brzom i jednostavnom dobivanju podataka (koji su često vrlo subjektivni, pristrani) nego i u činjenici da tako identificirani ključni ljudi jesu važni resursi za kasnije implementiranje odabranih preventivskih pristupa. Treba imati u vidu da se prihvatljivije analize mogu dobiti povećanjem broja ispitanika i upotrebom kvalitetnijih načina izbora uzoraka takvih ispitanika. *Javni forumi*, služe za dobivanje „ulaza“ od velikog broja ljudi, pozitivan utjecaj na odnose s javnošću i planiranje programa putem javnih sastanaka na kojima se raspravlja o potrebama zajednice, prioritetima te perspektivama za rješavanje istih (primjerice²; Gradska slika zdravlja i Gradski plan za zdravlje - Poreč³, 2006; Slika zdravlja Grada Labina - Labin, 2007⁴). I kod ove tehnike valja imati u vidu pristranost, subjektivnost procjene, izbor uzoraka te pripremu takvih sastanaka i slično. *Fokus grupe*, jesu sve prisutniji načini procjena potreba stanovnika za različite svrhe. Njima se prikupljaju detaljnije informacije o određenoj temi (primjerice rizičnih ponašanja djece u njihovoj zajednici ...). Prednosti ove tehnike su: relativna jednostavnost izvedbe, vremenska ekonomičnost, dobivanje iskrenijih i složenijih odgovora, te mogućnost traženja detaljnih pojašnjenja. Njihova upotreba značajna je i za potrebe evaluacije postavljenih strategija ili programa prevencije te kao mjera poboljšavanja istih (Gibbs, 1997, prema Bašić, Ferić Šlehan, Kranželić Tavra, 2007). Ipak, valja upozoriti na to da je vođenje fokus grupa tehnika

1 www.extension.iastate.edu/communities/tools/assess

2 procjene zdravstvenih potreba u zajednici RAP metodom, metoda brze procjena prikupljanja informacija o problemima u kratkom vremenu, bez velike potrošnje vremena stručnjaka i finansijskih sredstava. Ona je prvi korak u procesu planiranja zdravstvenih intervencija u nekoj zajednici. Njome se ne prikupljaju sveobuhvatni podatci njome se saznaje što su problemi, a ne koliko je ljudi njima zahvaćeno. Pojam "brza" odnosi se na vrijeme prikupljanja, ali i na vrijeme utrošeno na analizu podataka. "Građani Poreča svoj su grad RAP-om opisali kao: „heterogena zajednica... nemogućnost zapošljavanja mladih, zimsko mrtvilo ... stalne i duboke promjene u sastavu i načinu života njegovih stanovnika u zadnjih 70-tak godina ... Poreč je razapet između dualizma aktivno - pasivno (kako je formulirano u pitanju): sezona - van sezona, ljeto - zima, mi - oni ... mladež je usmjerena ili prema sportu ili kafićima, kao da nedostaje sredine ... uz školske raspuste, kao posljedica, često velik broj djece ostaje samo ili uz neadekvatan nadzor što nažalost često dovodi do neželjenih posljedica ... Problem, po mom mišljenju, nastaje po završetku srednje škole sa onima koji se ne uspiju upisati na faks ili se ne odluče za to ... problem droge ... Naš je grad još uvijek «pitom».

3 http://www.zdravi-gradovi.com.hr/include/pdf/gradovi/porec_slika_i_plan_zdravlja.pdf

4 http://www.zdravi-gradovi.com.hr/include/pdf/gradovi/labin_slika_zdravlja.pdf

koju mogu i trebaju provoditi educirani stručnjaci (Grudens-Schuck, Lundy-Allen i Larson, 2004). Podatci dobiveni kroz navedene tehnike mogu se obrađivati (potrebna prethodna odluka) kroz kvalitativne i kvantitativne analize.

U procjenjivanjima potreba djece i mladih, njihovih posebnih skupina (primjerice u odnosu na dob, interese, rizike razvoja ili pozitivnog razvoja ...), prisutnim rizicima u lokalnim zajednicama, potrebama zajednice, koji bi se usmjeravali i ka planiranju određenih preventivnih intervencija na razinama lokalnih zajednica, nema većih iskustava u našoj zemlji (vidi knjigu u kojoj se prikazuju potrebe i preferencije mladih u Zadru: Klarin, Miliša, Vrkić, 2006).

U ovom se radu, a na osnovi pokazatelja primjene Upitnika o vašoj zajednici, opisuje samopercepcija (građana i ključnih ljudi) rizika i potreba u zajednici u više lokaliteta u Istarskoj županiji. Također, cilj je rada utvrditi eventualne razlike u percepciji rizika i potreba između različitih skupina ispitanika (1. građani - roditelji djece predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, 2. mladi - studenti stipendisti gradova i/ili općina, 3. umirovljenici, 4. ključni ljudi).

METODE RADA

Uzorak

U uzorak ispitanika za potrebe ovog rada ušli su građani (građani, mladi-studenti i umirovljenici) i ključni ljudi - svi zajedno stanovnici promatranih lokalnih zajednica Istarske županije (Labinština, Pazinština, Poreština i Puljština), njih ukupno 367. U gradovima je živjelo 70,6%, u sjedištu općine 16,6%, a na selu 12,8% ispitanika. U uzorku je bilo oko 71% ženskih ispitanika te oko 29% muških ispitanika. Dužina stanovanja/boravka u lokalnoj zajednici, za koju se ispunjavao upitnik, varirala je od 1 do 41 i više godina. Najviše ispitanika (46,6%) u zajednici živi do 15 godina, nešto manje (34,8%) živi u zajednici između 16 i 30 godina, a najmanje njih više od 30 godina (18,5%). Najveći broj ispitanika (82,3%) nije selio iz mjesta stanovanja (ispitivanog susjedstva) u zadnjih 5 godina. Tek oko njih 11% seli 1 put, a njih ukupno 6,5% seli više od 1, a najviše 4 puta u posljednjih 5 godina. Ta činjenica omogućava zaključak o slabijoj mobilnosti stanovnika ispitivanih lokalnih zajednica. Stručna sprema koju su ispitanici imali u vrijeme ispitivanja je ovakva: najviše ispitanika imalo je srednje obrazovanje (61%), slijede oni s viskom stručnom spremom (18,5%), višom spremom (14,2%) te su na kraju oni sa završenom

osnovnom školom (6,3%). Ispitanici su uglavnom zaposleni građani (64,9%), umirovljenika je 10,1%, povremeno zaposlenih je 9,8%, slijede oni koji su nezaposleni (7,1%) i oni koji se još školuju (8,2%). Najviše ispitanika je u braku (83,1%), onih koji nisu nikada bili u braku bilo je (7,4%), slijede oni koji su razvedeni (4,6%), te oni koji zaokružuju nešto drugo (3,5%) ili udovci/udovice (1,4%). Ispitanika koji imaju dijete/djecu bilo je 90,7%. U odnosu na navedene karakteristike uzorka ispitanika valja vidjeti limitiranost nalaza koji će se elaborirati.

Ispitivanje je izvršeno u sklopu provedbe glavnog istraživanja navedenog projekta u proljeće 2004. godine. Godinu prije tog istraživanja izvršeno je pilot istraživanje na području Bujštine čiji su rezultati, po nekima od varijabli navedenog Upitnika, opisani u radu prezentiranom na savjetovanju u Puli 2004. godine - „Borba protiv ovisnosti - borba za zdravu obitelj“ (Bašić 2005).

Instrument

Upitnik o vašoj zajednici - upotrijebljen u navedenom projektu, modificirana je verzija Parent and Adolescent Survey, Texas A&M University, SAd-e. Upitnikom o vašoj zajednici (59 varijabli, od čega se 9 varijabli odnosi na karakteristike ispitanika - opći podaci o ispitanicima) procjenjuje se sigurnost u zajednici, prisutnost različitih rizičnih ponašanja djece i mladih, stavova prema tim ponašanjima, snagu građana da se suprotstave tim ponašanjima u zajednici (javi policiji, umiješaju se kada se vidi različite oblike ponašanja na djelu, uključivanje u edukacije za potrebe prevencije djece i mladih ...). Odgovori se nalaze na skali od 5 stupnjeva pri čemu ispitanik iskazuje svoje slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Obrade podataka sadržavale su deskriptivnu statistiku (aritmetičke sredine i standardne devijacije) i analizu varijance.

Rezultati i rasprava

Na razinama 12 lokalnih zajednica Istarske županije sakupljeni su podatci o razinama prisutnosti različitih rizičnih i zaštitnih čimbenika za razvoj poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja prisutnih u zajednici, odnosno rizika i potreba zajednice kao podloge za implementaciju učinkovitih preventivskih strategija/programa. Upitnikom o vašoj zajednici koji su popunjavali građani (svih dobi od mladih do starijih, obaju spolova te različitih pozicija u društvu tih zajednica) i ključni ljudi konceptualno su pokriveni:

- sigurnost u zajednici,
- rizični i/ili zaštitni čimbenici prisutni u zajednici (susjedstvu),
- rizici i rizična ponašanja djece i mladih
- izloženost različitim rizicima,
- odnos/stav prema prisutnim rizičnim ponašanjima mladih (odraslih na nekim pitanjima)
- stav ispitanika prema mjerama prevencije i njihovog uključivanja u preventivne intervencije.

Za potrebe ovog rada u analizi i elaboraciji nekih rezultata koristit će se i neki objektivniji podaci (prikupljeni na različite načine i za različite potrebe). Na taj način procjena rizika i potreba bit će učinjena i na osnovi percepcije „problema“ od strane građana/ključnih ljudi i nekih objektivnih pokazatelja na istu temu. Rezultati procjene građana/ključnih ljudi, u projektu do sada, korišteni su zajedno s drugim izvorima podataka (arhivski podaci i podaci više primijenjenih instrumenata u glavnom istraživanju, kao i rezultata fokus grupa) za usmjeravanje resursa na prioritete ulaganja koji su tim putem izdvojeni. Istovremeno ovi podaci (kao indikatori rizika i profila rizika za pojedinu zajednicu) koristit će se i za procjenu napretka, učinaka poduzimanih preventivnih intervencija u zajednici koje su ciljale na identificiranje čimbenika rizika ili podupiranje zaštitnih čimbenika u zajednici. Da bi se kvalitetno izradilo profil za svaku zajednicu potrebno je imati odgovarajuće edukacije koje su u slučaju ovog projekta dobivane od tima istraživača. Kolaboracija stručnjaka i znanstvenika, prakse i znanosti, za potrebe ulaganja u strategije prevencije - javnih potreba stanovništva, nije nova, ali u našim uvjetima je još uvijek nedovoljno upotrebljavana kod pripremanja i implementiranja, posebno evaluacije ishoda preventivnih strategija/programa primijenjenih u zajednicama (vidi primjerice: Evans i sur., 2001).

U narednom će dijelu biti izloženi rezultati na način da se najprije prikažu deskriptivni podaci za ispitivane varijable percepcije građana i ključnih ljudi. U drugom će se dijelu analizirati postojanje razlika u percepciji pojedinih skupina građana, kao i njihovo viđenje nekih rizičnih ponašanja poput pijenja, pušenja i dostupnosti droge.

1. Deskriptivna analiza podataka dobivenih Upitnikom o vašoj zajednici

U deskriptivnoj analizi (aritmetičke sredine i standardne devijacije), koja slijedi, kroz podatke u 5 tablica, prikazani su rizici i potrebe zajednice na osnovama samoprocjene lokalne zajednice/ susjedstva od strane građana i ključnih ljudi. Tablice su strukturirane tako da je moguć uvid u nekoliko područja potencijalnih rizika ili potreba zajednice za ulaganja u pozitivan razvoj djece i mladih i/ili prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih na tim lokalitetima. Kao najčešći rizični čimbenici⁵ za razvoj poremećaja u ponašanju i rizičnim ponašanjima djece i mladih u mnogim istraživanjima navode se: mobilnost, blagi zakoni i norme u zajednici, posjedovanje oružja i delinkvenciju, dostupnost droga i oružja (Hawkins i sur. 1998), kronično nasilje u zajednici, siromaštvo, ekonomska deprivacija, kvaliteta stanovanja, zdravstvena skrb, socijalna skrb, loše škole (Williams, Ayers i Arthur, 1997), dostupnost droga, dostupnost oružja, zakoni i norme u zajednici koje favoriziraju zlouporabu droga, oružja i kriminala, medijska prezentacija nasilja, tranzicija i mobilnost, niska povezanost u susjedstvu i dezorganizacija zajednice, ekstremna ekonomska deprivacija (Howell, 2003).

U ovom radu u odnosu na upotrijebljeni Upitnik bilo je moguće rizike i potrebe zajednice prikazati kroz: (1) *procjenu razine sigurnosti građana u promatranim lokalnim zajednicama* (Tablica 1, 15 varijabli), (2) *stavove prema rizičnim ponašanjima - u redu je da ...* (Tablica 2, 27 varijabli), (3) *mobilnost građana i procjena ekonomske situacije građana* (Tablica 3, 3 varijable), (4) *procijenjenu prisutnosti rizičnih ponašanja* (Tablica 4, 10 varijabli) te (5) *potrebu za edukacijama u području prevencije i uključivanje u te edukacije* ispitanih građana i ključnih ljudi u zajednici (Tablica 5, 3 varijable).

Iz pregleda podataka upisanih kao aritmetičke sredine na prvih 6 varijabli u Tablici 1. moguće je zaključiti kako su zajednice/susjedstva u kojima žive ispitanici sigurne, stanovnici poznati jedni drugima (što može implicirati i njihovu povezanost), žive u susjedstvu koje im se prilično sviđa, ono je za odgoj djece dobro, a susjedi će se vjerojatno, odnosno većina njih zauzeti za zaustavljanje nekih rizičnih ponašanja, ako ih vide u njihovom susjedstvu (bilo tako da sami zaustave viđeno ili pozovu policiju). Međutim, iz pregleda standardnih devi-

⁵ Rizični čimbenici se definiraju kao „one karakteristike, varijable, ili opasnosti koje, ako su prisutne, za određenog pojedinca, postoji veća vjerojatnost da će taj pojedinac, prije nego netko drugi uzet iz opće populacije, razviti poremećaj“ (Mrazek i Haggerty, 1994, 127).

Tablica 1. Procjena sigurnosti građana u promatranim lokalnim zajednicama

Varijable (brojevi ispred varijabli su redni brojevi varijabli u Upitniku)	Kategorije odgovora	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
1. sigurno se osjećate u susjedstvu	1 - jako sigurno	2.00	.757
8. sviđa mi se susjedstvo	1 - jako	1.95	.933
9. ocjena susjedstva u odnosu na odgoj djece	1 - jako dobro mjesto	2.27	.773
10. ako susjedi vide pokušaje krađe bi li je zaustavili ili zvali policiju	1- svi	2.24	.877
11. ako neko sprejem crta po ulici hoće li mu susjedi reći da prestane	1 - vrlo vjerojatno	2.01	1.120
12. koliko susjeda zna vaše ime	1 - svi	1.68	.860
Ukoliko vaši susjedi vide da netko radi nešto od navedenog, hoće li ga prijaviti policiji ... ?			
21. da je pod utjecajem alkohola	1 - sigurno	3.62	1.119
22. da puši marihuanu	-	3.17	1.116
23. da prodaje drogu	-	2.42	1.108
24. da čini kaznena djela	-	2.15	.967
25. da se nasilno ponaša	-	2.34	1.003
26. prodavači provjeravaju dob mladih (ispod 18 godina) kod prodaje alkohola u vašem susjedstvu?	1- uvijek	3.30	1.227
27. ukoliko mladi ispod 18 godina žele kupiti alkohol koliko bi ga lako kupili?	1 - vrlo lako	2.43	1.568
Kad bi imali novac i kada biste htjeli kupiti nešto od navedenog, koliko bi vam bilo lako kupiti u vašoj zajednici ...?			
31. marihuanu	1 - vrlo lako	4.17	1.981
32. tešku drogu	-	4.61	1.728

jacija navedenu sliku „opće sigurnosti“ ispitivanih zajednica treba donekle umanjiti posebno u odnosu na uključivanje susjeda u zaustavljanju rizičnih ponašanja te u odnosu na razinu svidanja zajednice u kojoj žive. To se može potvrditi i u odnosu na varijable koje opisuju prijavljivanje policiji onoga što se događa u susjedstvu: alkoholizirani ljudi, pušenje marihuane, prodaja droge, vršenje kaznenih djela, nasilničko ponašanje, prodavanje alkohola i neprovjeravanje dobi (ispod 18) prije prodavanja alkoholnih pića mladima. Vjerojatnost prijavljivanja policiji prodaje droga, kaznenih djela i nasilničkog ponašanja je nešto veća što se može protumačiti kao „proizvod“ percipiranja veće opasnost navedenih kažnjivih radnji za život u zajednici. Prema nekim podacima (www.statbel.fgov.be/studies/ac084_en.pdf) proizlazi da je strah od kriminaliteta povezan sa socijalnom integracijom, zadovoljstvom susjedstvom, socijalnom povezanošću članova zajednice i osjećajem usamljenosti. Pri tome se smatra da je strah od kriminaliteta posljedica gubitka socijalne solidarnosti i slabljenja socijalnih veza. S druge strane ispitanici smatraju da će rjeđe prijaviti policiji kada je netko pod utjecajem alkohola ili puši marihuanu što također umanjuje sliku sigurnosti života u navedenim zajednicama. Također iz podataka,

da je raspršenje odgovora kod procjene, koliko je u njihovoj zajednici lako kupiti marihuanu ili tešku drogu dosta veliko (od donekle lako do teško) procijenjenu opću sigurnost zajednice i zajednicu kao dobro mjesto za odgoj djece potrebno je ipak uzeti s rezervom. Opasnosti povezane s dostupnošću lakih i/ili teških droga u promatranim zajednicama treba označiti većim nego što se to na prvi pogled procjene sigurnosti života u zajednici čini.

Prema pokazateljima za prvih 8 varijabli u Tablici 2. u kojima se procjenjuje koliko je u redu da se djeca (do 14 godina starosti) uključuju u neke rizične aktivnosti/ponašanja evidentan je stav ispitanika kako bi takva ponašanja (pušenje, nošenje oružja bez dozvole, pušenje marihuane, konzumiranje alkohola, nasilno ponašanje, činjenje kaznenih djela, napuštanje škole, i upuštanje u seksualne aktivnosti prije 14 godina) podržao mali broj stanovnika promatranih zajednica. Kada su u pitanju slična rizična aktivnost/ponašanja kod mladih (ispod 18 godina) procjenom rizičnosti takvih ponašanja ispitanici misle da bi također vrlo malo stanovnika njihove zajednice reklo da je u redu da mladi: puše, probaju marihuanu, piju alkohol bez nadzora roditelja, napuštaju školu). Slični podatci

Tablica 2. Stavovi prema rizičnim ponašanjima - koliko bi ljudi u susjedstvu reklo da je u redu da ...

Varijable	Kategorije odgovora	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
13. djeca puše?	1 - svi	4.53	.767
14. djeca nose oružje bez dozvole?	-	4.81	.530
15. djeca puše marihuanu?	-	4.75	.619
16. adolescenti piju alkohol?	-	4.63	.689
17. se djeca nasilno ponašaju?	-	4.78	.536
18. djeca čine kaznena djela?	-	4.84	.535
19. da djeca napuštaju školu?	-	4.77	.586
20. da djeca ispod 14 godina imaju seksualne odnose?	-	4.72	.599
u redu je da mladi ispod 18 godina			
37. puše cigarete	1 - u potpunosti se slažem	3.97	1.194
38. probaju marihuanu jednom ili dva puta	-	4.62	.649
39. piju alkoholna piće bez nadzora roditelja	-	4.59	.691
40. mladi i odrasli nasilno ponašaju	-	4.95	2.665
41. mladi i odrasli čine kaznena djela	-	4.89	.388
42. napuštaju školu	-	4.84	.434
43. djeca ispod 14 godina imaju seksualne odnose	-	4.75	.559
44. odrasli piju povremeno sve dok to ne utječe na njihovo ponašanje na poslu	-	4.08	.1.097
45. napiti se češće ako to odrasla osoba želi	-	4.34	.893
46. ako odrasli žele pušiti marihuanu	-	4.55	.766
47. ako odrasli žele prodati malo marihuane prijatelju	-	4.72	.595

dobiveni su i kada su u istim ponašanjima/aktivnostima nalaze odrasli (u nekim pitanjima i mladi) jer i tada to ispitanici procjenjuju kao razloge da se takva ponašanja ne prihvate i ne odobravaju (dakle nije u redu da se to radi). Kod toga treba izdvojiti dvije varijable: nasilno ponašanje mladih i odraslih i povremeno pijenje alkohola odraslih dok se to ne odrazi na njihovo ponašanje na poslu. Naime, prema standardnim devijacijama proizlazi da se ne može reći da bi većina građana rekla kako to nije u redu (neki nisu sigurni je li to u redu ili nije ili bi se čak i složili da je to u redu). Znači li to da se neka ponašanja toleriraju više od drugih ili da je opasnost od nekih ponašanja viđena kao manja ili pak da je percip-

ija takvih ponašanja u njihovim zajednicama jako mala? U odnosu na alkoholiziranje (konzumiranje alkohola) mladih i odraslih moguće je pretpostaviti veću toleranciju prema takvim ponašanjima jer je ono uobičajeno u njihovoj blizini te se kao takvo prihvaća i ne sankcionira, odnosno ne percipira se njegova opasnost i rizik za ponašanja djece i mladih i njihovo funkcioniranje u budućnosti (odraslosti).

Podaci prikazani u Tablici 3. pokazuju da se u promatranim zajednicama ne radi o čestoj mobilnosti stanovništva iako je ono donekle prisutno. Primjerice podatak da je u zadnjih 15 godina Grad Poreč porastao za 60% stanovnika govori konkretnije o mobilnosti stanovništva ovog dijela Hrvatske⁶.

Tablica 3. Mobilnost građana i procjena ekonomske situacije građana

Varijable	Kategorije odgovora	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
28. ljudi se često mijenjaju u susjedstvu	1 - u potpunosti se slažem	3.60	.989
30. prihodi stanovnika u zajednici nikako nisu dostatni za njihove troškove	-	2.20	1.135
29. zadovoljstvo financijskim stanjem ljudi u zajednici u zadnjih 12 mjeseci	1 - jako zadovoljan	2.95	1.090

⁶ Iz http://www.zdravi-gradovi.com.hr/include/pdf/gradovi/porec_slika_i_plan_zdravlja.pdf

U istoj tablici prikazani su i pokazatelji ekonomske moći stanovnika. Ispitanici se uglavnom slažu da prihodi koje imaju stanovnici njihovih zajednica nisu dostatni za pokrivanje svih njihovih troškova kao i to da je zadovoljstvo financijskim stanjem osrednje, odnosno ono se kreće od donekle zadovoljni do donekle nezadovoljni. Kao i odgovori na sva ostala pitanja ovdje se radi o subjektivnoj procjeni ispitanika. Pitanje procjene što je kome u financijskom smislu potrebno te što može učiniti s posjedovanjem određenih financijskih resursa je vrlo subjektivno. Iz svega je ipak moguće zaključiti kako se ne radi o ozbiljnijoj financijskoj depriviranosti građana zajednica koje su bile predmetom samoprocjene ispitanih građana i ključnih ljudi.

Jedno od važnih „poglavlja“ procjene rizika i potreba jedne zajednice za postavljanje učinkovitih strategija prevencije rizičnih ponašanja u njoj jesu i podaci obuhvaćeni u Tablici 4. U ovom slučaju procjenjivana je prisutnost: vandalizma, grafita, grupa mladih koji se okupljaju, ljudi koji piju i drogiraju se, prodaje droga, pljački i napada na ulici, korištenja alkohola i droga djece ispod 14 godina, vršenja kaznenih djela (mladi i odrasli), nasilnog ponašanja djece i mladih, seksualni odnosi djece ispod 14 godina starosti ...). Generalnim uvidom smjera aritmetičkih sredina moguće je zaključiti kako je sve navedeno relativno malo prisutno u promatranim zajednicama. Što je to malo ili puno u ovom slučaju ne znamo, jer to nije bio predmet procjene. To nažalost nije moguće objektivno procijeniti u potpunosti. Međutim, prema pokazateljima standardnih devijacija opet vidimo dosta veliko raspršenje rezultata. Neke od promatranih pojava

(okupljanje grupa mladih, ljudi koji piju i drogiraju se, vršenje kaznenih djela od mladih ili odraslih) su nešto prisutnije (donekle prisutne ili prisutne) u zajednici prema percepciji ispitanih građana i ključnih ljudi. Je li između ostalog i strah od kriminaliteta i/ili percipirana opasnost od ovisnosti razlog za ovakvu percepciju teško je odgovoriti.

Na osnovi podataka o stanju sigurnosti u Istarskoj županiji za potrebe ovog rada navode se neki⁷ pokazatelji evidentiranih kaznenih djela na prostoru Istarske županije koji mogu ukazivati na određene rizike u zajednici i to za razdoblje tijekom kojega je vršeno glavno istraživanje (travanj i svibanj 2004. godine) te podatke za iste mjesec 2003. i 2008. godine. Opća ocjena sigurnosno-relevantnih pokazatelja stanja sigurnosti na području Istarske županije u „Informacijama“ za sva navedena razdoblja bila je ocijenjena kao „uglavnom povoljna“. Ukupan broj evidentiranih kaznenih djela u promatranom razdoblju 2004. godine u odnosu na isto razdoblje 2003. godine bio je u porastu, dok se 2008. godine isti smanjuje u odnosu na dvije prethodno promatrane godine. Broj evidentiranih kaznenih djela u području zlouporabe opojnih droga bio je najveći 2003. godine, dok se u 2004. godini bilježi smanjenje, da bi u 2008. godini opet došlo do povećanja. Maloljetnički kriminalitet bilježi trend stalnog porasta. Prekršaji protiv javnog reda i mira (svađa/vika na javnom mjestu ili tučnjava), uz manja odstupanja evidentirani su 30-40 puta mjesečno; dok opada broj prekršaja u kojima je sudjelovalo 3 ili više osoba.

I Povjerenstvo za prevenciju zlouporabe sredstava ovisnosti⁸ izrađuje godišnja izvješća iz kojih

Tablica 4. Procijenjena prisutnost rizičnih ponašanja

Varijable	Kategorije odgovora	Aritmetička sredina	Standardan devijacija
2. vandalizma	1- jako prisutno	4.24	.990
3. grafita	-	4.15	1.069
4. grupa mladih koji se okupljaju	-	3.27	1.323
5. ljudi koji piju ili se drogiraju	-	3.72	1.292
6. prodaje droga	-	4.12	1.201
7. pljački ili napada na ljude na ulici	-	4.50	.761
33. postoje dokazi da djeca ispod 14 godina koriste alkohol ili droge	1- da često	4.00	1.315
34. vrše li mladi i odrasli kaznena djela?	-	3.90	1.076
35. ponašaju li se djeca i mladi nasilno?	-	4.06	.956
36. upuštaju li se djeca ispod 14 godina u seksualne odnose	-	4.18	.980

⁷ http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/71/71-02-Inf_o_sigurnosti_04.pdf;

http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/75/75-01.pdf

⁸ Izvješće o radu Povjerenstva za zlouporabu sredstava ovisnosti o stanju ovisnosti o drogama na području Istarske županije u 2007.

http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/75/75-02-2.pdf

Tablica 5. *Potreba za edukacijama u području prevencije i uključivanje u te edukacije*

Varijable	Kategorije odgovora	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
48. djeci je potrebna edukacija o prevenciji rizičnih ponašanja, bez obzira koliko su dobro odgojena	1- u potpunosti se slažem	1.56	.968
49. roditelji su odgovorni za ono što njihova djeca nauče o rizičnim ponašanjima, škola i zajednica nisu odgovorne	-	4.10	.1.023
50. vjerojatnost da će ispitanici pohađati besplatne programe za prevenciju u zajednici	1 - vrlo vjerojatno	2.46	1.184

se može zaključivati o specifičnim rizicima prisutnim u zajednici. Podatci prikupljeni u razdoblju od 2001. do 2007. godine govore o relativno velikoj prisutnosti droge na ulicama Istarskih gradova i općina. Djelatnici Policijske uprave u najvećim količinama zapljenuju marihuanu. Zapljene heroína polako opadaju, ali na tržištu se sve češće pojavljuje nova droga - kokain. U promatranom razdoblju evidentan je pad cijena opojnih droga čime ona postaju i sve dostupnije. Nakon vrhunca epidemije (2000. godine) broj novoevidentiranih slučajeva heroínske ovisnosti se ustalio na 60 do 80 godišnje.

Procjenu sigurnosti u promatranim zajednicama na osnovi prisutnosti promatranih rizičnih pojava moguće je procijeniti i na osnovi podataka napisanih i opisanih u knjizi Zajednice koje brinu: Model prevencije poremećaja u ponašanju - epidemiološka studija - mjerenje rizičnih i zaštitnih čimbenika u Istarskoj županiji (Bašić Ferić Šlehan, Kranželić Tavra, 2007).

Percepcija potrebe za edukacijama u području prevencije u zajednici prikazana u Tablici 5. pokazuje da je procijenjena potreba od srednje do visoke

(vjerojatne) i kada je u pitanju potreba da djeca polaze razne mogućnosti koje im se nude za prevenciju poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja ili da sami ispitanici žele biti uključeni u takve programe u zajednici. Ipak kada su u pitanju građani i ključni ljude baš i nije najvjerojatnije da bi pohađali takve edukacije. Ovim procjenama može se indirektno procijeniti i spremnost za poduzimanje akcija u području prevencije u nekoj zajednici, odnosno mobilizaciji zajednice za takve intervencije⁹.

2. Rezultati analize varijance

Kako su se u ovom radu koristili podatci percepcije građana i ključnih ljudi u percepciji rizika i potreba u različitim lokalnim zajednicama u Istarskoj županiji, a među njima su bile prepoznate različite skupine ispitanika od običnih građana (u pravilu roditelji djece u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, mladi - studenti, i umirovljenici) do ključnih ljudi (u pravilu ravnatelj institucija važnih za odgoj, obrazovanje, zaštitu i skrb djece i mladih, čelnici civilnog sektora kao i čelnici u lokalnoj samoupravi ...) važno je vidjeti

Tablica 6. *Rezultati analize varijance razlika u percepciji pušenja kod djece i konzumacije alkohola kod mladih (pitanje 13; pitanje 16).*

Koliko bi ljudi u susjedstvu reklo		N	M	F-omjer	Df
...da je u redu da djeca puše	Gradani	273	4.54	3.41*	3
	Ključni ljudi	33	4.70		
	Studenti	29	4.14		
	Umirovljenici	32	4.66		
	Ukupno	367			
...da je u redu da mladi piju alkohol	Gradani	273	4.66	3.86*	3
	Ključni ljudi	33	4.55		
	Studenti	29	4.24		
	Umirovljenici	32	4.75		
	Ukupno	367	4.63		

Napomena: * $p < 0.05$

⁹ O tome više u radu Spremnost i mobilizacija zajednice za prevenciju poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih: perspektiva ključnih ljudi u Istarskoj županiji, u ovom časopisu 97-108 (Bašić, Novak, Grozić-Živolić, 2008)

postoje li razlike u percepciji zajednice (rizika i zaštita) od strane tako opisanih ispitanika.

Analizom varijance ispitalo se postoje li razlike u percepciji rizičnih ponašanja kod pojedinih podskupina građana. Utvrđeno je da postoji značajna razlika u percepciji pušenja mladih ($F=3.41$, $p<0.0\%$), dok je post hoc test pokazao da ustvari značajne razlike u percepciji je li u redu da djeca puše cigarete (pitanje 13, vidi Tablicu 6) postoje između studenata i ključnih ljudi.

Razlike su u smjeru prema kojem ključni ljudi vide kako nitko od građana ne bi rekao da je u redu da djeca puše cigarete dok studenti misle da bi to ipak rekla nekolicina građana zajednice. Taj smjer razlika moguće je interpretirati i kao veću toleranciju nekih ponašanja djece koje vide mladi (studenti) nego što to toleriraju, misle ili vide odrasli (u ovom slučaju ključni ljudi). Budući su razlike značajne, treba usmjeriti pažnju upravo na toleranciju i to kako je percipiraju djeca/mladi a kako odrasle osobe. Ako djeca percipiraju toleranciju veća je mogućnost očekivati kako će njihovo uključivanje u rizična ponašanja biti veće nego kada tolerancije takvih ponašanja ne bi bilo. Na uzorku građana i ključnih ljudi te mladih (srednjoškolaca) u pilot istraživanju istoga projekta „Zajednice koje brinu“ na području Bujštine (studen i prosinac 2003. godine) dobiveni su slični rezultati. Mladi, između ostalog, percipiraju veću prisutnost problema u ponašanju mladih, toleriranje istih ponašanja od odraslih u susjedstvu i popuštanje odraslih, odnosno veću dostupnost sredstava ovisnosti od odraslih osoba u njihovoj zajednici (Bašić, 2005).

Prema pokazateljima u Tablici 6. koji se odnose na pijenje alkohola u adolescenata vidljivo je da je analiza varijance značajna, na nešto nižem stupnju značajnosti od $p<0.05$. Kada se pobliže analiziraju razlike među podskupinama, Scheffeovim testom dobivene su razlike između pojedinih podskupina: razlikuju se studenti i građani te studenti i umirovljenici u percepciji pijenja alkohola kod mladih.

Tablica 7. Analiza varijance odgovora na pitanje *Ukoliko vaši susjedi vide da netko puši marihuanu hoće li ga prijaviti policiji?* (pitanje 22).

	N	M	F-omjer	df
Građani	273	3.07		
Ključni ljudi	33	3.61		
Studenti	29	3.72		
Umirovljenici	32	3.06		
Ukupno	367	3.17	5.07*	3

Napomena: * $p<0.05$

I u jednom i drugom slučaju, riječ je o razlikama koje upućuju da studenti iskazuju veću toleranciju prema pijenju adolescenata u zajednici nego što tu pojavu vide građani i umirovljenici. I ovdje se može najkraće komentirati ove razlike kao dvostruka mjerila ili poruke koje se šalju mladim ljudima od strane odraslih. Izgleda kada je u pitanju alkohol te poruke nisu jednoznačne i mladi ih percipiraju kao toleranciju i „pravo“ na konzumiranje alkohola.

Analiza varijance za pitanje 22. koje se odnosilo na reagiranje na konzumaciju marihuane u susjedstvu (prijavlivanje policiji) pokazuje da postoji značajna razlika među podskupinama ispitanika ($F=5.07$, $p<0.05$). Da bismo utvrdili u kojem se smjeru kreću razlike, napravljen je Scheffeov test. Pokazalo se da se na tom pitanju razlikuju studenti i građani. Smjer tih razlika govori o percepciju prema kojoj su studenti mišljenja da to susjedi vjerojatno ne bi prijavili dok građani nisu sigurni bi li to susjedi prijavili. Takvi podatci, nažalost, potenciraju nejasnu sliku „normi“ koje postoje u zajednici i prema kojima se procesuiraju negativne pojave i rizična ponašanja od djece, mladih do odraslih stanovnika neke zajednice i koji se u mnogim istraživanjima navode kao rizični čimbenici u zajednici (Hawkins i sur. 1998; Williams, Ayers i Arthur, 1997; Howell, 2003).

Važno je napomenuti da su razlike dobivene analizom varijance, iako značajne, dobivene na vrlo finim nijansama odgovora. Moramo biti oprezni pri zaključivanju o čvrstoći takvih nalaza budući da je npr. nađeno da se značajno razlikuju odgovori «neki od njih» i «nekolicina». To su, prije svega, neke od karakteristika upitnika koji je potrebno izmijeniti i pilotom provjeriti neke njegove karakteristike u daljnjim istraživanjima. Također, postoji ograda u načinu na koji su formirani poduzorci naših ispitanika - nisu ekvivalentni po zastupljenosti u uzorku ni po demografskim karakteristikama. Uz sav navedeni oprez, zanimljivi su i značajni nalazi koji ukazuju na potencijalno drugačiju percepciju mladih i odraslih tj. mladih i građana, ključnih ljudi i umirovljenika po pojedinim komponentama. Mladi se čine tolerantiji prema nekim pojavama a nameće se i već postavljeno pitanje - nisu li možda oni samo iskreniji i adekvatnije reflektiraju stvarno stanje vriednosti u zajednici.

ZAKLJUČAK

Ispitivanje rizika i potreba neke zajednice (veće ili manje) koje će poslužiti kao pretpostavke pri planiranju većih ili manjih strategijskih opred-

jeljenja u prevenciji rizičnih ponašanja djece i mladih nažalost nisu stvarnost u razmjerima Republike Hrvatske. Ona su prisutna u svjetskim razmjerima, naročito unatrag 20-ak godina kada se nastoji uspostaviti jača suradnja između znanosti i prakse, znanosti i vodećih ljudi u zajednici, posebno u vremenu kada se očekuju prevencijska ulaganja utemeljena na dokazima, programi utemeljeni na dokazima uspješnosti (evidence-based, science-based). Danas je poznato više pristupa sustavnom opredjeljivanju i planiranju prevencije u zajednici. Jedan od najpoznatijih pristupa prevencije u zajednici - *Communities That Care - CTC* operativni je sustav čiji je cilj pomoći zajednicama u promicanju pozitivnog razvoja mladih i prevenciji rizičnih ponašanja (Catalano i sur., 1999). Drugi takav programa je i - Program subvencija za prevenciju u zajednici (*Community Prevention Grants Program, Title V Program*). To je program američkog Ureda za maloljetničko pravosuđe i prevenciju delinkvencije (*Office for Juvenile Justice and Delinquency Prevention - OJJDP*)¹⁰. Njegova struktura osmišljena je da bi zajednicama osigurala novčana sredstva, okvir i oruđa za osnivanje inicijative u zajednici usmjerene na reduciranje maloljetničkog kriminaliteta. I jedan i drugi sustav koristi znanstvenike, Sveučilišta, grupe znanstvenika koji u suradnji s čelnim ljudima i stručnjacima u lokalnim zajednicama procjenjuju potrebe, postavljaju profile zajednica u odnosu na procijenjene rizike, određuju prioriteta ulaganja u prevenciju, implementiraju učinkovite programe, evaluiraju rezultate... Za to su još uvijek potrebna i bit će potrebna mnoga istraživanja, posebno s ciljem testiranja i standardiziranja jednostavnih

a valjanih instrumenata koje će moći upotrijebiti lokalne zajednice i na njima procjenjivati rizike i potrebe svoje zajednice.

Ovdje treba spomenuti kako je ovakvim (samo) procjenama potreba potrebno dodati i druge izvore informacija (arhivske podatke vidljive u mnogim statističkim izvješćima i praćenjima na razini države, ali i na lokalnoj razini, tj. kvantitativne i kvalitativne podatke) te na taj način biti u mogućnosti izraditi prioritete. Osim što se ovakve (samo)procjene koriste za procjenu rizika i potreba u nekom vremenskom razdoblju one su također i pokazatelji promjena nastalih nakon implementacije određenog plana ili strategije implementirane u određene svrhe.

Iz perspektive znanstveno-akcijskog projekta „Zajednice koje brinu kao model prevencije poremećaja u ponašanju“ i nastavka istog projekta kroz projekt „Zajednice koje brinu: razvoj, implementacija i evaluacija prevencije u zajednici“, koji se oslanjanju i na navedenim svjetskim projektima, moguće je očekivati promjene i uspješnije postavljanje prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnim zajednicama u Hrvatskoj.

Premda postoje metodološka ograničenja u generaliziranju rezultata prikazanih u ovom radu moguće je očekivati pomake ulaganja u prevenciju u zajednici posredstvom navedenih projekata i širenjem njihovih rezultata - opisanog modela prevencije u zajednici i u druge zajednice/županije Republike Hrvatske. Osim ovog rada tome doprinose i rezultati prezentirani u ovom tematskom broju časopisa Kriminologija i socijalna integracija, kao i u drugim radovima i knjigama iz projekta tiskanim u nekoliko posljednjih godina.

¹⁰ http://www.ncjrs.gov/html/ojjdp/ojjdp2000_title_v/chap2.html

LITERATURA

- Bašić, J. (2003): Epidemiološka istraživanja i prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici. U: Bašić, J., Janković, J. (Ur.), *Lokalna zajednica - izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih*. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Povjerenstvo Vlade RH za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih. Zagreb. 18-30.
- Bašić, J. (2005): Lokalna zajednica u prevenciji ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja - primjer Istrarske županije. U: *Zbornik radova sa stručne konferencije s međunarodnim učešćem: Borba protiv ovisnosti - borba za zdravu obitelj*. Pula 19. - 22. rujna 2004. 104-113.
- Bašić, J., Ferić Šlehan, M., Kranželić Tavra, V. (2007): Zajednice koje brinu - model prevencije poremećaja u ponašanju: Epidemiološka studija - mjerenja rizičnih i zaštitnih čimbenika u Istarskoj županiji. Istarska županija i Sveučilište u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Pula- Zagreb.
- Bašić, J., Novak, M., Grozić-Živolić, S. (2008): Spremnost i mobilizacija zajednice za prevenciju poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih: perspektiva ključnih ljudi u Istarskoj županiji. *Kriminologija i socijalna integracija*, 16, 2, 97-108.
- Baumer, T.L. (1985): Testing a General Model of Fear of Crime: Data from a National Sample. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 22, 3, 239-255.
- Borooh, V.K., Carcach, C.A. (1997): Crime and Fear: Evidence from Australia. *British Journal of Criminology*. 37, 4, 635-657.
- Box, S., Hale, C., Andrews, G. (1988): Explaining Fear of Crime. *British Journal of Criminology*. 28, 3, 340-356.
- Brown, B.S. (1997): Drug Abuse Prevention Needs Assessment Methodologies: a review of the literature. NIDA Resource Center for Health Services Research. <http://nida.nih.gov/about/organization/DESPRHSR/da-pre/Brownprevention.htm>
- Chilenski, S.M., Greenberg, M.T., Feinberg, M.E. (2007): Community Readiness as a Multidimensional Construct. *Journal of Community Psychology*. 35, 3, 347-365.
- Evans, G.D., Rey, J., Hemphill, M.M., Perkins, D., Austin, W., Racine, P. (2001): Academic-Community Collaboration. An Ecology for Early Childhood Violence Prevention. *American Journal of Preventive Medicine*. 20, 1S, 22-30.
- Grudens-Schuck, N., Lundy-Allen, B., & Larson, K. (2004): *Focus Group Fundamentals*. Iowa State University Extension. Ames, IA.
- Hawkins, J.D., Herrenkohl, T.L., Farrington, D.P., Brewer, D., Catalano, R.F., Harachi, T.W. (1998): A Review of Predictors of Youth Violence. (in: Loeber, R., Farrington, D.P. (eds): *Serious and Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions*. Sage Publications. Thousand Oaks. 106-146.
- Howell, J.C. (2003): *Preventing & Reducing Juvenile Delinquency. A Comprehensive Framework*. Sage Publications. Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Klarin, M., Miliša, Z., Vrkić, J. (2006): *Izvanškolske potrebe mladih grada Zadra: Potrebe i preferencije*. Znanstvena knjižnica. Zadar.
- Mrazek, P.J., Haggerty, R.J. (1994): *Reducing Risk for Mental Disorders: Frontiers for Preventive Intervention Research*. National Academy Press. Washington DC.
- Williams, J. H., Ayers, D. C., Arthur, W. M. (1997): Risk and Protective Factors in Development of Delinquency and Conduct Disorders. U: Fraser, M.W. (Ur.), *Risk and Resilience in Childhood: An Ecological perspective*. NASW Press. Washington DC: 140-170.
- www.statbel.fgov.be/studies/ac084_en.pdf
- http://www.zdravi-gradovi.com.hr/include/pdf/gradovi/porec_slika_i_plan_zdravlja.pdf
- http://www.zdravi-gradovi.com.hr/include/pdf/gradovi/labin_slika_zdravlja.pdf
- http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/71/71-02-Inf._o_sigurnosti_04.pdf;
- http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/75/75-01.pdf
- http://www.istra-istri.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_poglavarstva_2005/75/75-02-2.pdf

PERCEPTION OF RISKS AND NEEDS IN COMMUNITY: PERCEPTION OF CITIZENS AND KEY PEOPLE IN THE ISTRIA COUNTY

Josipa Bašić

Miranda Novak

Department of Behavioral Disorders
Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
University of Zagreb

Sonja Grozić-Živolić

Administrative Department for Health and Social Care
Region of Istria
Pula

ABSTRACT

In this paper, based on the self-appraisal of 367 citizens (parents of pre-school, elementary and high school children), youth - students, retirees and key people in 12 local communities of the Istria county, we represent some possible conclusions about the perceived risks and community needs for the prevention of child and youth risk behaviors in Istria county. With this purpose, the modified Questionnaire about Your Community was used based on the Parent and Adolescent Survey, Texas A&M University, SAD. Collected data indicate that security in observed communities, while the perceived danger is connected with the accessibility of drugs. Attitudes towards risk behaviors show higher tolerance of some behaviors (for instance, alcohol drinking for youth as well as adults). Some risk behaviors are being more present than others (gathering of youth, drinking and doing drugs, criminal activity and offences of youth and adults). Although research participants stress the need of youth involvement in education and preventive action, neither citizens nor key people are interested in taking part in this kind of education. Indirectly, through that is possible to make the judgment on readiness for action taking in the prevention field i.e. community mobilization for preventive interventions in community.

According the results of variance analysis of different groups of participants (citizens, youth-students, retirees, key people), there are differences in the perception of observed community risk and needs. For instance, students and citizens and students and retirees have different attitudes on alcohol drinking as well as citizens and students have different views on marihuana consumption in neighborhood (declaring to police). In both cases, young people see higher tolerance in community and weaker reactions on risk behaviors than adults do.

Key words: risks and needs perception, community, citizens, youth, key people, risk behavior prevention